

TIPS VOOR SCHRIJVEN:

alle voorbeelden in cursief komen uit het boek "De wil en de weg" van Jan Brokken.

inhoud:

- de regel van de 5 W's van Aristoteles:

wie, wat, waar, wanneer, waarom

Als deze in een tekst aanwezig zijn, weet de lezer perfect waar het om gaat.

Voeg hier nog de HOE aan toe, (hoe voelen de personages zich bij deze gebeurtenissen; ook hoe is de schrijfstijl) en je verhaal is compleet!

- omgeving schetsen:

Enkel het verhaal vertellen maakt een boek 'universeel', maar ook koud. Een tijdsbepaling en setting van omgeving zorgen dat de lezer snel in het verhaal zit.

- tonen, niet noemen:

Als je iets kan duidelijk maken door het te tonen, i.p.v. het te noemen, is het veel sterker!

vb. Balzac in de vrek: hij schrijft niet dat Vader Grandet gierig van karakter is, maar hij toont het door hem elke morgen het aantal suikerklontjes te laten tellen waarop zijn vrouw en zijn kinderen recht hebben.

- opletten met regie:

als je iets te expliciet gaat beschrijven, met alle handelingen, heeft het al snel iets van regie. Sommige dingen kan de lezer perfect invullen. Het feit dat er nadruk op wordt gelegd, geeft soms het idee dat dit later een belangrijke functie kan hebben.

vb.:

"Jan stapte uit de auto en ging naar de voordeur. Hij opende deze met zijn sleutel en sloot de deur achter hem. Hij ging naar de keuken, zette de boodschappen op tafel en ging zitten."

Hier leg je de nadruk op het feit dat hij de voordeur opent. Is dit moeilijk omdat hij zijn handen vol heeft? Dan kan je dit nog sterker tonen! Gebeurt dit zoals elke keer dat hij de deur opent, vermeldt het dan niet. De lezer krijgt onbewust het gevoel dat er een spannend moment is. Ook het feit dat hij door het huis stapt, geeft een focus. Tenzij je wil tonen dat hij er zich op een bepaalde manier van bewust is, dat hij bijvoorbeeld beseft dat dit één van de laatste keren is, omdat hij gaat verhuizen. De lezer kan ook het gevoel hebben dat er iets verscholen is in het huis, wat Jan niet opmerkt. Je kan het vergelijken met een film: als het personage zijn huis betreedt en de camera volgt hem, dan weet de kijker dat dit elke dag zo gebeurt. Als de camera toont hoe hij zijn sleutel in het slot steekt, vermoedt de kijker dat er iets gaat gebeuren. Misschien is er wel een inbreker! Als de camera het personage niet volgt, maar de woonkamer toont, vermoedt de kijker dat er iets of iemand verstopt is en het hoofdpersonage dit niet merkt.

Als je dit als schrijver niet zo bedoelt, schrijf je beter:

"Jan kwam terug van de winkel en zette de boodschappen op de keukentafel."

Dat hij daarbij de voordeur moet opendoen en naar de keuken moet gaan, kan de lezer zelf invullen.

omgeving:

- door in het begin van het verhaal een omgeving te tonen, zit een lezer al snel in de sfeer. Zonder beelden kan hij het personage niet of moeilijk plaatsen, al is deze nog zo sterk beschreven. Een omgeving kan een grote rol spelen in het gevoel dat een personage heeft. Staat hij of zij in de regen of in de zon?

vb.: als je personage 30 minuten op de bus staat te wachten, hoe voelt hij zich dan:

-als het de eerste lentedag is en de zon hem opwarmt na een lange winter?

Vermoedelijk stoort het hem niet of weinig dat hij daar staat te wachten.

- als het pijpenstelen regent?

Vermoedelijk voelt het personage grote ergernis dat de bus op zich laat wachten.

structuur:

- met een groep schrijven aan één verhaal, zonder duidelijke afspraken over de verhaallijn, is niet aan te raden. Dan springt het personage van de éne gebeurtenis in een andere, zonder aankondiging, wat verwarrend leest. Dan mag iedereen een schitterend hoofdstuk neerzetten, als geheel is het quasi onleesbaar!

Harry Mulisch: 'boeken die niet gebaseerd zijn op een schema zijn weekdieren. Een boek moet voor mij een skelet hebben. Dat skelet mag je niet duidelijk zien, het moet onzichtbaar zijn, en toch duidelijk aanwezig. Er moeten lijnen in een boek zitten, anders is het een roman "ohne Eigenschaften". Toen Rembrandt "De Nachtwacht" schilderde, zette hij ook niet zomaar een paar mannetjes naast elkaar. Kunsthistorici hebben tal van lijnen in dat schilderij ontdekt. Die lijnen moeten er zijn.'

tijdsgebruik:

- er is een groot verschil in het gebruik van tegenwoordige tijd en verleden tijd.

Tegenwoordige tijd impliceert dat alles NU gebeurt, wat voor een grote betrokkenheid zorgt. De schrijver neemt de lezer als het ware mee in het verhaal.

Verleden tijd impliceert dat alles al is gebeurd. Dit is een verhalende stijl. Het scheidt meer afstand dan tegenwoordige tijd.

vb.:

De deur van de woonkamer staat op een kier. In het licht van de leeslamp zie ik tantes voeten in lelijke sloffen.

De deur van de woonkamer stond op een kier. In het licht van de leeslamp zag ik tantes voeten in lelijke sloffen.

perspectief:

ik- of hij perspectief:

- IK- standpunt wil zeggen dat de schrijver als het ware zijn verhaal vertelt. Dit is betrekkelijk. De lezer krijgt al snel sympathie met het personage, maar kan er ook moeilijker afstand van nemen als het niet meer mee wil in de ingeslagen richting.

- HIJ- standpunt wil zeggen dat er een afstand is. Het lijkt niet de schrijver zelf die het verhaal doet. Dat is veilig, maar ook minder betrokken.

vb.:

De deur van de woonkamer staat op een kier. In het licht van de leeslamp zie ik tantes voeten in lelijke sloffen.

De deur van de woonkamer staat op een kier. In het licht van de leeslamp ziet ze haar tantes voeten in lelijke sloffen.

Opletten dat je je houdt aan één perspectief en er geen wissel in brengt. Dit kan natuurlijk wel in dialoog.

vb.: Jan zei: 'Ik vertelde gisteren ...'

personages:

- logboek aanleggen van personages:

Wie is het hoofdpersonage? Man of vrouw? Zet er een leeftijd op, een uiterlijk, en geef het personage een achtergrond: werk, leefomgeving, leefomstandigheden. Ook al zullen deze elementen niet expliciet aan bod komen, ze bepalen wel mee hoe iemand denkt en handelt.

Als binnen de groep niet goed is afgesproken wie de personages zijn, zullen deze door elke schrijver anders ingevuld worden. Iedereen zal een andere leeftijd vooropstellen, zodat het personage plots jonger of ouder wordt. Ook karakterveranderingen treden op. Zo zal het personage, dat door de éne zachtvaardig is neergezet, door een plotse woede-aanval beschreven door een volgende schrijver, aan geloofwaardigheid verliezen.

Ook opletten dat in en in goede personages vervelend zijn. In en in slechte personages zijn ongeloofwaardig. Een personage trekt pas de belangstelling van de lezer als hij af en toe uit de bocht gaat, iets klein doet dat een heel andere, onverwachte, maar niet onmogelijke draai geeft aan het beeld dat de lezer van hem of haar had.

vb. een foto van Mike Tyson.

- extra personage bedenken:

Met twee personages bouw je geen boek! Beslis in groep waar het verhaal naartoe gaat, en wie er mettertijd mee een rol in kan spelen.

- inschrijven en uitschrijven:

Personages mag je niet zomaar laten verdwijnen. Je moet ze uitschrijven, dit wil zeggen dat je moet tonen of hij of zij terugkomt of niet.

Als je een voorwerp "inschrijft", dus een rol laat spelen, moet het effectief een functie hebben.

vb. *Tsjechov: "Als in het begin van een toneelstuk een geweer aan de muur hangt, moet dat geweer in de derde of de vierde akte afgaan."*

- gedachten van personages:

Een personage komt pas tot leven als het een eigen mening heeft en een eigen taal. Anders is het een personage van karton.

Dit bereik je door af en toe te "tonen" wat er door zijn of haar hoofd gaat. Hiermee maak je duidelijk wat het karakter is. De taal kan per personage anders zijn. Dit heeft niet te maken met dialect of idioom, maar met eigen bewoordingen, zinsopbouw. Spreekt jouw personage in korte snelle zinnen, bijna jachtig? Of hapert hij, een teken van onzekerheid? Of spreekt hij eerder bedachtzaam, met pauzes?

dialogoog:

telkens een ander personage aan het woord is, zet je deze op een nieuwe lijn. Als je dit consequent doet, hoef je niet persé de namen er bij te zetten. De lezer moet vlot een dialoog kunnen volgen, met maximum één of twee keer een vermelding van een naam per bladzijde.

Je werkt altijd met haakjes en sluit het haakje achter het punt.

Jan zei: 'Ik ben er nog niet aan toe.'

Een zin die na de dialoog verder loopt, vraagt om een komma na de gesproken zin.

Jan zei: 'Ik ben er nog niet aan toe', en hij ging op de sofa zitten.

Een gesproken zin binnen de dialoog vraagt om dubbele haakjes:

Jan zei: 'Piet zei onlangs tegen me "ik ben er nog niet aan toe", en hij ging toen op de sofa zitten.'

Wat een personage doet na de gesproken zin, mag achter deze zin op dezelfde lijn. Vanaf het moment dat er een ander personage aan te pas komt, moet het op een volgende lijn.

Jan zei: 'Ik ben er nog niet aan toe.' Onthutst ging hij op de sofa zitten.

Jan zei: 'Ik ben er nog niet aan toe.'

Peter legde zijn hand op Jans schouder en stelde voor even op de sofa te gaan zitten.

- valkuil van dialoog:

opletten met de valkuil van informatie geven aan de lezer in een dialoog van één van de personages.

vb.: Ik kwam gisteren An tegen en ze vertelde me: "Ik heb mijn buurman, een veertigjarige leraar wiskunde, in de tuin bloembollen zien planten."

Hier is het duidelijk dat de schrijver aan de lezer wil meegeven dat Ans buurman een veertigjarige leraar wiskunde is. Dit is niet de taal die je zelf zou gebruiken in een gesprek, waarom zou je je personages op die manier een dialoog laten voeren?

- spreektaal:

elk personage kan zijn of haar eigen spreektaal hebben. Dit kan dan wel te maken hebben met dialect of idioom, maar ook met sociale status. Een professor van de universiteit spreekt anders dan de poetsvrouw. (meestal!)

vb.:

'Het gaat weer pijpenstelen regenen vandaag.' (professor)

'Het gaat weer strontregenen vandaag!' (poetsvrouw)

Door deze verschillen te gebruiken, kan je een personage meer duiden. Wel opletten dat je geen karikaturen maakt van de personages! Niet overdrijven!

- talking heads:

als je dialoog schrijft, hou dan rekening met het feit dat niemand direct een pasklaar antwoord heeft op de zin die de andere spreker net heeft uitgesproken. Dit wil zeggen dat iedereen wel even moet nadenken voor hij of zij een antwoord geeft. Doe je dit niet, dan krijg je al snel het fenomeen: 'talking heads', als een soort van poppenkast, waarbij A iets zegt, B direct reageert, dan A, dan B.

technisch:

- witregel:

het gebruik van een witregel betekent dat je een sprong maakt in tijd of ruimte, al gaat het om enkele seconden of enkele meters.

Indien deze sprong niet is gemaakt, gebruik je geen witregel. Als je dit toch doet, zet je de lezer op het verkeerde been.

- kleine woordjes:

kleine woordjes zwakken een tekst af; de lezer struikelt over onnodige losse stenen

vb.: het is dan ook al lang geleden ...

beter: het is lang geleden ...

Marquez:

"Stop nooit met schrijven voor je een alinea in het klad hebt geschreven. Dan heb je de volgende morgen alvast een begin. Het is verdomd lastig om met een leeg vel te beginnen. Beter alvast een alinea in het klad te hebben, waaraan je verder kunt schaven."